

Recenzja

dorobku naukowego dra Błażeja J. Przybylskiego
w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitacyjnego
wykonana na zlecenie Prorektora ds. Nauki Akademii Pedagogiki Specjalnej
z dnia 22 czerwca 2022 roku

1. Uwagi wstępne

Dr Błażej Przybylski jest absolwentem socjologii. Studia ukończył na Wydziale Nauk Humanistycznych SGGW w 2009 roku. Stopień naukowy doktora nauk społecznych w zakresie pedagogiki uzyskał w 2013 roku na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK na podstawie dysertacji pt.: *Uwarunkowania zaangażowania politycznego młodzieży. Implikacje pedagogiczne* napisanej pod kierunkiem profesora Zbigniewa Kwiecińskiego. Dysertację recenzowali: prof. prof. Agnieszka Gromkowska-Melosik i Ryszard Borowicz.

Prace naukowo-badawcze realizował w Instytucie Badań Edukacyjnych (2014-2015) i kontynuuje w Instytucie Pedagogiki APS im. M. Grzegorzewskiej, gdzie aktualnie zatrudniony jest na stanowisku adiunkta.

W czasie pracy zawodowej odbył krótkoterminowe staże naukowe. W 2016 roku odbył miesięczny staż naukowy na Wydziale Pedagogicznym w Uniwersytecie w Ostrawie (Czechy), w 2017 roku przez miesiąc odbywał staż na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK w Katedrze Metodologii Badań Pedagogicznych oraz na Wydziale Etnologii i Edukacji UŚ w Zakładzie Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej. Ponadto w latach 2014-2016 był konsultantem projektu badawczego ESRALÉ realizowanego w Technicznym Uniwersytecie w Kaiserslautern (Niemcy).

Doświadczenia w kierowaniu pracą badawczą zdobywał pod kierunkiem prof. Barbary Smolińskiej-Theiss jako promotor pomocniczy w pomyślnie zakończonym w czerwcu 2019 roku przewodzie doktorskim Marcina Szostakowskiego.

Główny nurt zainteresowań badawczych dra B. Przybylskiego stanowi problematyka juwentologiczna ze szczególnym ukierunkowaniem na pedagogikę społeczną i socjologię edukacji. Jest ona obecna w dotychczasowych pracach awansowych, w opublikowanych tekstach naukowych oraz w ekspertyzach, w tym na zlecenie Centrum Konsultacji Społecznych Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy.

Dr B. Przybylski od 2016 roku jest członkiem Zespołu Pedagogiki Młodzieży przy KNP. PAN.

2. Ocena wskazanego przez habilitanta najważniejszego osiągnięcia naukowego

Najważniejszym osiągnięciem naukowym wskazanym przez dra Błażeja Przybylskiego jest recenzowana monografia pt.: *Między rozkwitem a katastrofą. Młodzież akademicka o przyszłości kraju*, (Wyd. APS im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa 2021, ss. 264 + Bibliografia, spis tabel i rysunków ora Aneksy).

Podjęta problematyka jest przykładem myślenia o edukacji dalekiego zasięgu, zarówno w wymiarze temporalnym jak i merytorycznym. Horyzont temporalny uczestników badań, pokolenia alfa, sięga poza nasze stulecie, dla którego prognozy konstruowane są do 2050 roku. Trzeba odważnej wyobraźni, krytycznego wizjonerstwa, by widzieć siebie i (wszech)świat, *topos* i *chorę* także poza ten horyzont. Konieczne są też postawy i kompetencje zamieniania utopii w realność. Ale przede wszystkim konieczna jest wiedza o marzeniach, wyobrażeniach i wizjach przyszłości i rozumienia mechanizmów rządzących ich kształtowaniem. Na tym tle możliwe jest projektowanie edukacji jako jednego ze środków i ośrodków kształtowania przyszłości osobowej i zbiorowej, człowieka i planety. To właśnie pokolenie dzisiejszych 20 latków jest tym, które ma swój udział aktualny i przyszłościowy w tworzeniu i realizowaniu przyszłości. Jednocześnie jest jeszcze szansa w procesie edukacji akademickiej na zmianę ich myślenia i działania, rozumienia własnej roli w tworzeniu świata solidarnego, sprawiedliwego, ograniczania orientacji na indywidualizm i konsumpcjonizm. Wiedza zdobyta w procesie badań nad preferowanymi wizjami kraju i świata stanowi ważne źródło teleologii edukacyjnej. To czyni tę monografię znaczącą dla pedagogiki.

Nie jest moim celem szczegółowe recenzowanie monografii. Ocenę skupiam na tych jej aspektach, które odnoszą się do jej oryginalności merytorycznej oraz potencjału wnoszenia nowych elementów do wiedzy pedagogicznej.

Monografia ma klasyczną strukturę raportu z badań empirycznych. Część pierwsza, wprowadzenie w problematykę badań własnych zawiera trzy rozdziały, z których każdy jest interesującą dyskusją z aktualnym piśmiennictwem na temat trzech kategorii analitycznych kluczowych dla autorskiego projektu, a mianowicie: celów edukacji, młodzieży i młodości oraz przyszłości. Tę część pracy cechuje krytyczne odczytanie bogatego spektrum stanowisk odnośnie do każdej z analizowanych kategorii i wyraźne zaprezentowanie własnego punktu widzenia. Druga część monografii zawiera konceptualizację badań własnych oraz przedstawienie ich organizacji i metod analizy wyników. Rzeczowo uargumentowany jest wybór podejścia badawczego. Zaskakujące jednak jest szczegółowe opisywanie na kilku

stronach specyfiki przyjętego podejścia badawczego – metod mieszanych, przytaczanie stanowisk zamieszczanych w licznych podręcznikach. Ważne jest uzasadnienie, dlaczego właśnie to podejście zostało zastosowane w badaniach własnych.

Uargumentowanie zastosowanych technik i narzędzi badawczych dowodzi samoświadomości metodologicznej oraz solidnego opanowania warsztatu badawczego. Jest to uwidocznione także w analizie i dyskusji materiału faktograficznego. Stanowi to trzecią część raportu z badań. Dane z badań własnych są dyskutowane i wyjaśniane z wykorzystaniem szerokiego spektrum piśmiennictwa naukowego. Poszczególne konkluzje są ilustrowane trafnie dobranymi wypowiedziami osób uczestniczących w badaniach.

W efekcie przeprowadzonych badań powstał wielowymiarowy obraz postrzegania współczesności i przyszłości przez elity intelektualne, do których wszak można/należy zaliczyć osoby studiujące. Ten obraz, w moim przekonaniu, stanowi/może/powinien stanowić przedmiot debaty pedagogicznej.

3. Ocena pozostałych publikacji wyodrębnionych we wniosku

Z monografią wskazaną jako najważniejsze osiągnięcie naukowe tematycznie korespondują pozostałe przedstawione do oceny teksty. Są to artykuły zamieszczane w latach 2014-2022 w czasopismach o zasięgu ogólnokrajowym oraz jeden w wydawnictwie Springer VS. Każdy z załączonych tekstów jest recenzowany. Ich treści skupione są na takich zagadnieniach jak: orientacje polityczne młodzieży, orientacje edukacyjne, doświadczenia samorządowe i młodzieżowe koncepcje przyszłości. Zarówno walory merytoryczne i metodologiczne artykułów jak i ich struktury świadczą o rzetelności naukowej ich autora. Ich treści są interesującym i inspirującym źródłem namysłu nad kondycją młodzieży i procesami edukacji. Wzbogacają zasoby wiedzy juwentologicznej. Autor umiejętnie wykorzystuje swoje przygotowanie socjologiczne i pedagogiczne oraz umiejętności rozwijane w czasie staży naukowych i współpracy badawczej, także poza macierzystym środowiskiem.

4. Uwagi końcowe i konkluzja

Dorobek naukowy, w którym wykorzystywana jest erudycyjnie wiedza i instrumentarium pojęciowe dyscyplin nauk społecznych jest wyraźnie ulokowany w dyscyplinie pedagogika. Teksty cechuje wysoka dyscyplina języka. Pojęcia i wyrażenia stosowane w publikacjach są precyzyjnie dobrane. Ich użycie jest solidnie, krytycznie uzasadniane.

Treść monografii otwiera szerokie pole debaty pedagogicznej, wzbudza krytyczny namysł nad uproszczonymi, stereotypowymi niekiedy wręcz naiwnymi obrazami młodzieży w dyskursie społecznym. Jest to silny, uargumentowany głos pedagoga.

Wartością monografii jest wprowadzenie do pedagogicznego dyskursu kluczowej kategorii analitycznej – przyszłości - i nadanie jej prawdziwie teleologicznej rangi i perspektywy podmiotowej. Na podkreślenie zasługuje wielowymiarowe ujęcie tej kategorii, w tym odniesienie do własnej dyscypliny naukowej (s. 9). Podzielam stanowisko autora odnośnie do potencjału tej kategorii w sferze badań i działań pedagogicznych. Otwieranie się na nowe, nierzadko w trudem przewidywalne zjawiska, formułowanie nowych problemów badawczych, stosowanie nowych instrumentów, nowego języka opisu i wyjaśniania stanowi podstawę myślenia i działania o i w edukacji.

Sumując powyższe opinie z pełnym przekonaniem stwierdzam, że przedłożony do oceny dorobek naukowy spełnia ustawowe warunki stawiane awansowi naukowemu na stopień doktora habilitowanego. Zarówno wskazane przez habilitanta najważniejsze osiągnięcie naukowe – monografia pt.: *Między rozkwitem a katastrofą. Młodzież akademicka o przyszłości kraju* - opublikowana jest w wydawnictwie ujętym w wykazie MEiN jak i załączone do oceny artykuły znajdują się w czasopiśmie z listy ministerialnej. Oznacza to, że spełniony jest warunek formalny zamieszczony w art. 219. 1 ustęp 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Treść i jakość naukową przedłożonego dorobku cechuje wysoki poziom merytoryczny i poprawność metodologiczna. Wyniki badań własnych wnoszą nowe elementy do wiedzy w dyscyplinie pedagogika oraz w pokrewnych naukach społecznych i humanistycznych. Znaczące jest poszerzenie wiedzy pedagogicznej o elementy teleologii edukacji ze szczególnym uwzględnieniem prospektywnej perspektywy partycypacyjnej, doświadczania podmiotowego sprawstwa, odpowiedzialnego aktywnego obywatelstwa, odporności na konformizm i ksenofobię. Są to kluczowe elementy aksjologii pedagogicznej stanowiącej podstawę formułowania celów edukacji oraz projektowania badań pedagogicznych.

Udokumentowana jest także aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni i instytucji naukowej. Załączona do wniosku o awans naukowy dokumentacja w postaci publikacji i zaświadczeń świadczy o tym, że dr Błażej Przybylski wypełnił wszystkie 3 warunki sformułowane w Art. 219. 1. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i jest przygotowany merytorycznie, metodologicznie i organizacyjnie do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej, kształcenia doktorantów oraz recenzowania naukowych prac i wniosków awansowych.

Moja opinia o dorobku naukowym dra Błażeja Przybylskiego jest pozytywna.

